

"kiváló viszonyt" fenntartani - Nevedben is, Fiad nevében is - a mindenkori Heródesekkel. S ha Heródes megbukik, róla minden csúnyát elmondva tudnak barátkozni az új Heródesekkel is. A kiváltságokat katonákkal fenntartókkal. Azért örülj, mert Fiad ezekkel az urakkal sohasem szúrta össze a levét, s csak kötélvégen hurcolva lépte át palotáik küszöbét. Ha nem kényszerítették, maradt élete végéig istálló közelben, lágy ruhák és paloták nélkül élő szegényeknél, akiket boldogoknak mondott. Sohasem kenekedett a gazdagokkal, azoknak jajt kiáltott.

Örülj, kedves Szűz! Örülj, mert Isten malmai - ha lassan is, de - örölnék. S a száz és száz út végén, amikor már minden útja elfogyott, egyszer majd csak rájön az ember, aki nemcsak örült sár, de istenarcú lény is, hogy Fiad - az Út. S hogy nincsen más út, csak az, ami mindenki útja lehet. Görögül úgy mondják ezt, hogy katolikosz. Magyarul - egyetemesnek mondják. Kedves Szűz, tudsz-e tenni valamit azért, hogy a katolikusok ne akarjanak felekezeti maradni? Azért, hogy mindenkit egybe akarjanak ölelni? Tudom, hogy értesz engem, s nem téveszted össze az egybeölelést az egybemosással, s a szabadságot a félelemkeltéssel s nyomában az uniformizálással. A Fiad álmát álmodom, akinek igaz zsidóként is volt jó szava a niniveiekről is, meg mindenkiről, aki Isten egyetlen és egyetemes (=katolikosz) útján járni készséges volt. Egybemosni és félelmet keltve infantilizálni - ez a kiváltságokra törekvők szakmája. Akik a Fiadhoz tartoznak, el tudnak fogadni minden elképzelést a titkok világáról, mert tudják, hogy az Őzenet, amely méhedből született meg abban az áldott és istálló betlehemi éjszakában, lebont minden kiváltságot - a titkok és hitvallások tudományában is! -, és új világot teremt. Fiadtól tanulta Rousseau, Rousseautól a mi Csokonai Vitéz Miályunk, mi pedig ámulva épülünk - miként Sylvester szép szavain is - kétszáz éve írt alekexandrínusain:

Az "enyim", a "tied" mennyi lármát szüle,
Miolta a "miénk" nevezet elüle.

Kedves Szűz, tudod-e, hogy nem akarjuk felejteni Fiad üzenetét, amely az "annyi láрма" helyett új világot szeretne teremteni, Bokorligeten is..., az osztózatát, amelyben megszűnik minden el- és szétválasztó kategória, a szegény és gazdag kategóriája is. Újat, ahol leszünk egy család, melynek asztalánál az egykori szegénynek és gazdagnak, az egykori kiváltságosnak és hátrányos helyzetűnek egyaránt terítenek. S az aztalánál nem is Rólad, hanem Veled énekelünk. Úgy, ahogy egykor a dal lelkedben megszületett: Magasztalja lelkem az én Uramat...

Ezért van az, hogy 1995 karácsonyán csak Rólad akarok beszélni testvéreimnek. S olyat és úgy, hogy "örülj, kedves Szűz!".

BULÁNYI GYÖRGY

KARÁCSONY TÖVIBEN - 1995-ben

ADVENT ELSŐ VASÁRNAPJA

"Legyetek... készen, mert abban az órában jön el az Emberfia, amelyekben nem is gondoljátok" - mondja maga az Emberfia. Pál apostol is arról beszél, "hogy itt van már az óra, amikor fel kell ébrednetek az álomból", s meg is mondja, mi mindent jelent ez. Kiemelek valamit belőlük: ne viszálykodásban és irigységben éljünk, hanem öltük magunkra az Úr Jézus Krisztust. Nem kétséges: csak akkor vagyunk készen, ha alter Christus-ként élünk. Az Emberfia tanítványokat gyűjtött, s a tanítványnak csak annyi a dolga - nem több, nem kevesebb! -, hogy olyan legyen, mint Mestere; meg tökéletes, miként mennyei atyja, az Isten. Persze, tekinthetjük az Emberfiához tartozást lelki vigaszra, meg mennyei segítséggel magunknak kiváltságokat biztosító gittegyetnek is, s akkor mindebből semmi sem érvényes, s ez esetben szó sem lehet arról, hogy készen leszünk, amikor eljön az Emberfia.

Mikor jön el az Emberfia? Nem az időpontot tudakolom, hanem az eljövés feltételét. Akkor, amikor Isten megelégedi s megunja, hogy gittegyetné silányítjuk az Emberfia vállalkozását? Vagy akkor, amikor elvégezzük, amiért lettünk, s amire Jézus tanított: megteesszük a mennyei Atya akaratát? Ha azért kell imádkoznunk, hogy "jöjjön el a te Országod, legyen meg az akaratod", akkor számomra nem kétséges, hogy melyik időpont kedves Istennek is, Fiának igységben éljünk, hanem öltük magunkra az Úr Jézus Krisztust. Nem kétséges: csak akkor vagyunk készen, ha alter Christus-ként élünk. Az Emberfia tanítványokat gyűjtött, s a tanítványnak csak annyi a dolga - nem több, nem kevesebb! -, hogy olyan legyen, mint Mestere; meg tökéletes, miként mennyei atyja, az Isten. Persze, tekinthetjük az Emberfiához tartozást lelki vigaszra, meg mennyei segítséggel magunknak kiváltságokat biztosító gittegyetnek is, s akkor mindebből semmi sem érvényes, s ez esetben szó sem lehet arról, hogy készen leszünk, amikor eljön az Emberfia.

Mikor jön el az Emberfia? Nem az időpontot tudakolom, hanem az eljövés feltételét. Akkor, amikor Isten megelégedi s megunja, hogy gittegyetné silányítjuk az Emberfia vállalkozását? Vagy akkor, amikor elvégezzük, amiért lettünk, s amire Jézus tanított: megteesszük a mennyei Atya akaratát? Ha azért kell imádkoznunk, hogy "jöjjön el a te Országod, legyen meg az akaratod", akkor számomra nem kétsége, hogy melyik időpont kedves Istennek is, Fiának is mely, hadakozást többé nem tanul."

Aki készen akar lenni, idejét nem üres várakozással tölti, hanem ráteszi kezét az eke szarvára,

s felszántja a gaz borította földet. Beleveti a jó magot, s keményen dolgozik a termésért. Jézus tanítványa nem ül ölbe tett kézzel. Nem, mert tudja, hogy ez akkor is kevés, ha kezét közben imára kulcsolja. Megteremteni a kardok nélkül működni képes társadalmat - ez a feladata. Ennél kevesebbet nem ambicionálhat. Persze csak akkor, ha készen akar lenni. S ha érti Vörösmarty keserű szavát egy csődbe ment Istenről:

A föld megőszült...

Egyszerre őszült meg mint az Isten,

Ki megteremtve a világot, embert,

A félig Istent, félig állatot,

Elborzadt a szörnyű mű felett,

És bánatában ősz lett és öreg". (Előszó, 1849)

Azzá lesz, ha nem vállalom az eljövés feltételeit.

ADVENT MÁSODIK VASÁRNAPJA

"Tóvá lesz a délibáb" - mondja a nemaruló írástudó, az Isten gondolatnak tolmácsa, Izajás. A mi Vörösmartynk ezt úgy mondta, hogy "Lesz még egyszer ünnep a világon". Mért lesz és mikor lesz az? "Amikor a viszály elvérzik a csatákon" - válaszolja kérdésünkre. S egy századdal korábban, a csaknem magunkat is, mindenünket is elpusztító, másfél százados török hódoltság után vidám chanson születik már a megmaradtak szívéből és ajkán: „Nem lesz mindenkor így, szívedben bús ne légy...", s a többi. Találhatók minden kultúrán belül reménykedő, optimista hangmegütések: egyszer elvérzik majd - nem az ember, hanem a gyilkolás. Nem az orcánkat pirító jugoszláv válság s az ehhez hasonló fogják meghatározni az emberiség történelmének egészét. Nem, mert megvalósul, amiről Izajás énekel:

"Akkor majd a farkas a báránnyal lakik,

a párduc a gödölyével hever,

a borjú, az oroszán és a hízott marha...

Nem ártanak és nem ölnek sehol szent hegyemen",

mert tele lesz a föld az Úr ismeretével..."

Ezt a hegyet Isten nem ereszti alá nekünk madzagon semmiféle zsinórpádlásról. Palesztinában, Magyarországon, mindenütt - van hegy elég. Ezt a hegyet magunknak kell berendeznünk, s az Isten velünk és bennünk lesz, amikor a berendezés munkáját végezzük. Mondhatom ezt úgy is, hogy Isten berendezi nekünk ezt a hegyet, ha engedjük, hogy bennünk munkálkodjék, velünk legyen. Az Isten bennünk, mi az Istenben - nagy doboz a kis dobozban; kis doboz a nagy dobozban (misztérium a javából ez!) -, ha engedjük, hogy érvényesüljön Isten titka és teremtő munkája: az ember.

Országának megvalósulásáért kell élnünk. Annak a hegynek a berendezésért, melyről Izajás magának az Istenek nevében énekl, hogy nem ártanak, s nem ölnek azon sehol. A megtérésre készeket a Jordán vizébe

bemerítő János mond valamit Jézusról is: "ő majd Szent Lélekbe merít bele titeket". János is csak azokat tudta alámeríteni a Jordán vizébe, akik engedték neki. Jézusnak sincs hatalma minket Szent Lélekbe meríteni, csak ha engedjük neki. Ki Isten velünk és bennünk lesz, amikor a berendezés munkáját végezzük. Mondhatom ezt úgy is, hogy Isten berendezi nekünk ezt a hegyet, ha engedjük, hogy bennünk munkálkodjék, velünk legyen. Az Isten bennünk, mi az Istenben - nagy doboz a kis dobozban; kis doboz a nagy dobozban (misztérium a javából ez!) -, ha engedjük, hogy érvényesüljön Isten titka és teremtő munkája: az ember.

ADVENT HARMADIK VASÁRNAPJA

A mai evangéliumban Jézus nem szólal meg, János, a Bemerítő beszél. Fenyegetőzik: a fejsze már a fák gyökerén. Mi vagyunk a fa, s megnézhejük magunkat, ha meg nem térünk. Hova? Oda, hogy az Isten Országának megvalósulásáért kell élnünk. Annak a hegynek a berendezésért, melyről Izajás magának az Istenek nevében énekl, hogy nem ártanak, s nem ölnek azon sehol. A megtérésre készeket a Jordán vizébe bemerítő János mond valamit Jézusról is: "ő majd Szent Lélekbe merít bele titeket". János is csak azokat tudta alámeríteni a Jordán vizébe, akik engedték neki. Jézusnak sincs hatalma minket Szent Lélekbe meríteni, csak ha engedjük neki. Mondhatom ezt úgy is, hogy Isten berendezi nekünk ezt a hegyet, ha engedjük, hogy bennünk munkálkodjék, velünk legyen. Az Isten bennünk, mi az Istenben - nagy doboz a kis dobozban; kis doboz a nagy dobozban (misztérium a javából ez!) -, ha engedjük, hogy érvényesüljön Isten titka és teremtő munkája: az ember.

Rosszul tippelt volna a Bemerítő? Igen is, meg nem is. Rosszul, mert nem tudott túllépni az "Isten haragja"-konceptión. Nincs az Istennek fejszéje. Az csak másoknak van: a kiváltságkergetőknek, a hatalom szerelmeseinek. Azok forgatják a fejszét, s rendre rá is találnak Isten tolmácsaira, legyen azok neve akár János, akár Jézus, bár ez utóbbi jelentése: Jahve segít. S ugyanakkor jól is tippelt, mert "a vakok látnak, a sánták járnak... a szegényeknek pedig hirdettetik a jóhír". Jól, mert ahol jó a tett, meg jó a szó, s ahol nincsen fejszeforgatás - ott az Isten Ország. Nem kell mást várnia. Minden rendben, meg semmi sincs rendben: jöhet Szalóme tánca, meg János feje kerülhet a tátra.

Persze, mert nem a te fejedről van szó - hallom a vox humana-t. El kell gondolkodnunk Jézus válaszában, amely nem teljes. Teljes ezzel lenne: "Ölj csak nyugodtan, János, Machaira vára börtönében, hamarosan úgyis kivégeznek. Előbb Téged, aztán majd engem. Így megy előre az Isten ügye". Ebben nem hitt a Nagy Inkvizitor. S ebben nem hisz a kiérdemesült és érdemes professzor Luzern városában, aki megírta hatyúdálát egy rangos teológiai folyóiratban: amit

Izrael gondolt Isten Országán, az sohasem valósult meg; amit pedig Jézus gondolt rajta, az meg sem valósulhat.

Kétezer éven át megvoltunk ezzel. Meg, mert elhittük Pálnak, hogy a Golgota megszüntette Isten haragját, s ennek folytán most már bejuthatunk a mennyországba. De ha Istennek nincs és sose volt haragja, akkor a Golgotán csak annyi történt, hogy eggyel gyarapodott Isten kivégzett tolmácsainak a száma. Ami nem semmi, de mégsem az, amiről a Bemérintő álmodott.

Jakab pedig azzal biztat, hogy közel van az Úr eljövetele, ne türelmetlenkedjünk már, hanem inkább vegyünk példát "a szenvedésben és türelemben a prófétákról, akik az Úr nevében szóltak". Hát a példát éppen vehetjük, akár az idők végezetéig is - szólal meg újra az előbbi vox humana. Mit tudunk mondani neki? Csak ennyit: Jézus arról beszélt, hogy példát adott nekünk. S nélkülünk, hatmilliárdunk nélkül, nincsen Isten Országá. S hogy a hatmilliárd ezt megértse, ehhez kell a tolmács, meg a türelmük és fejszét-túrásuk.

De továb lesz a délibáb. A tolmácsok számának növekedtével egyenes arányban. Az áruló írástudók elfogyásával egyenes arányban. E növekedés és fogyás nélkül a Nagy Inkvizítor teljes joggal magyarázza meg a letartóztatott Jézusnak, hogy hiba csúszott a számításba. Hiba, mert az ember nem alkalmas arra, amire Jézus meghívta..., amire Isten megteremtette.

ADVENT NEGYEDIK VASÁRNAPJA

Kincstári optimizmus nem segít rajtunk.

"Mióta az Írás jegyezni kezd, jegyez csak gyűlöletet" - írja Ara

Jakab pedig azzal biztat, hogy közel van az Úr eljövetele, ne türelmetlenkedjünk már, hanem inkább vegyünk példát "a szenvedésben és türelemben a prófétákról, akik az Úr nevében szóltak". Hát a példát éppen vehetjük, akár az idők végezetéig is - szólal meg újra az előbbi vox humana. Mit tudunk mondani neki? Csak ennyit: Jézus arról beszélt, hogy példát adott nekünk. S nélkülünk, hatmilliárdunk nélkül, nincsen Isten Országá.

Győzelmet még csak tudnak biztosítani sikeres hadvezérek. A győzelem - jó valakiknek. Keveseknek. A háborúkban mindkét oldalon hullanak a hősök, mindkét oldalon sírnak szülők, özvegyek és árvák. Az előző vasárnapok Izajás-szövegei nem győzelemről énekeltek, hanem Istennek - a háborút életünkől örökre kiiktató - szent hegyéről. Isten anygala nem azt adja tudtára Józsefnek, hogy jegyese olyan fiút szül majd, aki megmenti népét Róma légióitól, hanem - s itt a nagy bevágás! - saját bűneitől. S ehhez kapcsolódva emlékezik az evangélista a fiúról, akinek "Im anu él", azaz Velünk az Isten - a neve.

Akivel az Isten, az megszabadult bűneitől. Aki megszabadult bűneitől, azzal az Isten. A bűneitől

megszabadult nép - ez a jóhír, ez az evangélium. Lehetséges ez? Igen, mert velem lehet az Isten, ha akarom. Veled lehet, ha akarod. Vele, ha akarja. S akkor már hárman vagyunk. A három már közösséget alkot. Ha tetszik, a három már nép. Senki sem akadályoz meg bennünket, hogy számunk növekedjék. Senki, önnönmagunkon kívül.

De ne nekem kelljen kezdenem... - halljuk belülről nyafogásunk. Jó, ha legalább ezt halljuk, s nem a visszautasítást: Mért éppen én?! Valaki útnak indult Názaretből, aki legyűrte a nyafogást, s beállította magát az emberi történelembe, feledhetetlenül. A bűnt se tőlem, se tőled el nem vette; következésképpen a világtól sem. Tapasztaljuk. Az ellenkező állítás csak - ideológia és önbecsapás. De győzelmet aratott a bűnön: az önistenítés bűnén, az önközpontúságén, mely olyan szépen tudja hazudni önmagát: önmegvalósítás, felelősség csaláért, hazáért, társadalomért.

"Ez a Jézus az Isten Felkentje" (=Jézus Krisztus) -vallja Pál. Ez az, akitől küldetést kaphat nemcsak Pál, de mindenki, aki hajlandó nem becsapni önmagát. Küldetést, hogy "hitre és engedelmességre hívjunk föl minden népet". Aki vállalja a küldetést, az a megváltott ember. Aki vállalja, hogy az Istenbe veti bizalmának horgonyát, és csak neki engedelmeskedik, az az Im-anu-Él. Evilág hatalmasai, hierarchiái Golgotával, pallossal, máglyával, börtönnel, társadalmi marginalizálással fizetnek annak, aki nem nekik engedelmeskedik. Változatlanul ma is. Mikor török meg hatalmuk? Hány karácsony kell még hozzá?

Estére gyertyákat gyűjtök a fán. Mért teszem? Azért, mert elhiszem, hogy a Gyermekek életútján találok meg az örömet? Elhiszem-e, hogy Istennek engedelmeskedve valósítom meg önmagam, s vagyok felelős családomért, hazámért s az emberi társadalomért?

SZENT CSALÁD VASÁRNAPJA

József és Mária "felvitték Jézust Jeruzsálembe, hogy bemutassák az Úrnak, amint meg van írva... 'minden elsőszülött fiúmagzat az Úrnak szenteltessék'". Az a József vitte, aki "úgy cselekedett, ahogyan az Úr anygala megparancsolta neki: magához vette feleségét...". Az a Mária vitte, aki az Isten követétől, Gábrieltől kapott üzenetre az "Az Úr szolgáló leánya vagyok, történjék velem az, amit mondtál" választ adta. Négyyszer is előkerül e jellemzésekben az Istent jelölő "Úr" szó: Isten akaratába belesimuló párról számolnak be szövegeink. Ilyen szülőknek engedelmeskedik a gyermek Jézus Názaretenben, s ilyen szülők körében növekedik "bölcességben, testben s kedvességben Isten és az emberek szemében". Ebből a családból indul majd el férfikort érven a Bemérintőhöz, s onnan a pusztába, hogy ott elvégezze az utolsó simításokat önmagán, mielőtt Isten jóhírének szolgálatába állítja

életét. Nem kétséges, helyes az utókor ítélete: e három ember valóban szent család.

Szent család, de nem a szent család. Másféle szent család is lehetséges, mint a názáreti. Egy szent családnak nem feltétlen kelléke, hogy - a férj álomban, a feleség éber állapotban - angyalokon keresztül kapjon eligazítást Istentől; s a szüztől születés sem feltétel. Mik a feltétlen kellékek? Valójában csak egyetlen van: Isten akaratának teljesítése. A fenti szövegek terminológiájában: hogy az Úr határozza meg a családot. Ez akkor, ott és számukra a fentieket jelentette. Miket jelent ül e jellemzésekben az Istent jelölő "Úr" szó: Isten akaratába belesimuló párról számolnak be szövegeink. Ilyen szülőknek engedelmeskedik a gyermek Jézus Názáretben, s ilyen szülők körében növekedik "bölcességben, testben s kedvességben Isten és az emberek szemében". Ebből a családból indul majd el férfikort érve a Beméretőhöz, s onnan a pusztába, hogy ott elvégezze az utolsó simításokat önmagán, mielőtt Isten jóhírének szolgálatába állítja életét. Nem kétséges, helyes az utókor ítélete: e három ember azoknak a testvéreinknek, akikkel együtt akarjuk építeni Isten Országát. Istennel, házastársunkkal közösségbeli testvéreinkkel felnembontandó szövetséget kötünk - minden, ha és talán teljes kizárásával. Ezekből most csak a házastársi szövetséget kiemelve állítjuk, hogy a szeretet nagyon súlyos csődje az el nem köteleződés is, a válás is.

A második: a gyermekvállalás. Nem egyet, és nem kettőt, hanem amennyit Isten ad, ill. amennyire futja szeretetünkéből. "Isten ad" = nincs abortusz. "Futja szeretetünkéből" = családtervezés. Ha négyre futja, akkor négy. Ha még többre, akkor még több. Ma és itt - mondtuk fentebb is.

A világ "túlnépesedésének" kérdése nem tartozik ide. Ha valóban túlnépesednék is, a magyar társadalom akkor is öngyilkos társadalom. S aki ebben az életszínvonalért és kiváltságkergetésért halálra ítéli, nem engedi megszületni a következő generációt, az a legnagyobb bűnt követi el Isten, az emberi élet és saját nemzete ellen. Aki pedig vállalja akár a marginalizálódást is Istenért, az élet és a nemzet megmentéséért, az a szeretet legnagyobb jelét mutatja fel egy istentelen, élet- és nemzetgyilkos társadalmon belül.

Adassék a legnagyobb tisztelet a sok gyermeket vállalóknak. Adassék meg nagyobb tisztelet azoknak, akik saját gyermekeiken kívül meleg családi otthont biztosítanak azoknak, akiknek nincs erejük felnevelni saját gyermekeiket. Mind a két kategóriáról tudnia kell mindenkinek, hogy ma és itt - ők a szentcsalád.

BAKONYI ISTVÁN

INTERJÚ BULÁNYI GYÖRGGYEL ISTEN ORSZÁGÁNAK REMÉNYE

Mi az, amiben az Ön gondolkodásmódja alapjaiban eltér a hivatalos egyházi vezetéstől? Vannak-e vitáik alapvető teológiai kérdésekben?

A szovjet hódítás következtében egyházam csak a pusztá létért küzdhetett, belső vitákra nem volt energiája. Ez utóbbit a pártállam kényszerítette rá a hierarchiára, jó 30 évvel később. Nincsen semmiféle vitánk. Feszültség van, melynek oka: Bulányi nem engedelmeskedik. Nem mondják, hogy miben. Az 1983-ban engem nyilvánosan engedelmességre felszólító Casaroli államtitkár levele sem. A pápa sem, aki így nyilatkozott rólunk: Ha püspökök mutassanak megbocsátási készséget irántuk, ha megváltoztatják nézeteiket. (1993.jan.29.) Nézeteimet 1989 óta publikálom: eleddig 12 kötetet. Válasz? Egy árva sor sem. Egy ötsoros recenzió sem. Helyette: nem engedik be könyveimet a katolikus könyvesboltokba. Mindezek következtében elmondhatom, hogy mit gondolok én arról, hogy a hierarchiának mi nem tetszik nézeteimben, amelyeket ténylegesen képviselek. Ha a hierarchia találna ezekben olyant, amivel nem egyezik, ki kellene fejtenie véleményét egyik vagy másik nézetemről. Nem teszi. Nemcsak ő, a magyar nyelven olvasó katolikusokból sem teszi meg senki. Miért? Találgathatom. Ki az, aki vállalja, hogy nem marasztal el? Miért kellene elmarasztalnia? Azért, mert egyéb nem jelenhetik meg a püspöki kar által fizetett magyar katolikus sajtóban. Megpróbáltam. Megtámadott egy ilyen újság. Megírtam a választ. Nem jöhetett le. Miért nem pereltem? Tiltják a "nézeteim".

Tizenkét publikált kötet után elmondhatom, hogy mire jutottam igazságot kereső életutamon, s az olvasó totózhatik, hogy eltér-e ettől a hierarchia igazsága. Nos, mondom, mire jutottam. Azt gondolom, hogy a történelmi egyház a 4. században kiegyezett a hatalommal, s azóta nem azt csinálja, amit Jézus rábízott. Mit bízott rá? Azt a jóhírt (evangélium), hogy az embernek szolgáló szerepre és nem uralkodásra, javainak megosztására és nem gazdagságra, megbocsátó szelídségre és nem büntető rendcsinálásra kell törekednie. Azt gondolom, hogy a felvilágosodás újrafogalmazta az evangéliumot. Azt gondolom, hogy a lelkiismeret (szabadság) az ember legvégső eligazítója, és nem az akármiféle emberi tekintély szava. Azt gondolom, hogy az egyenlőséget meg kell valósítania az emberiségnek, ha nem akarja elpusztítani önmagát. Azt gondolom, hogy a konfliktusokat sem a családban, sem a társadalomban, sem emberiség szélességben nem lehet fegyveres megoldásokkal eltüntetni. Ha mégis megpróbáljuk, új és nagyobb konfliktusokat hívunk